

«Ποτές δε μ' άρεζε να χύνω αίμας»

Ο πιο διαβόητος έλληνας πειρατής του 19ου αιώνα «αφηγείται» τη ζωή του διά χειρός Τέου Ρόμβου

Μια ιστορία πειρατοσύνης και προσωπικού αναστοχασμού είναι το βιβλίο του μποέμ αναχωρητή Τέου Ρόμβου που κυκλοφορεί με τίτλο *Γεώργιος Νέγρος, ο τίγρης του Αιγαίου* (εκδόσεις Πανοπτικών). Ο Τέος Ρόμβος, παλιός «τρόφιμος» του κοινοβίου της οδού Μπενάκη 87 και εδώ και 20 χρόνια κάτοικος Ερμούπολης Σύρου, μελετώντας παλιά κείμενα που αναφέρονται στους πειρατές, αφηγείται την ιστορία του διαβόητου έλληνα πειρατή Γεωργίου Νέγρου, ο οποίος έδρασε στις αιγαιοπελαγίτικες θάλασσες.

Όπως αναφέρει ο συγγραφέας, ο Γεώργιος Νέγρος γεννήθηκε στο Βαθύ της Σάμου το 1807 και η δράση του αναπτύχθηκε στο Αιγαίο την περίοδο μεταξύ 1840 και 1851. Με το πρόσχημα της εύρεσης ενός χειρογράφου όπου ο Νέγρος στο τέλος της ζωής του αφηγείται τις περιπέτειές του, ο Τέος Ρόμβος ξεδιπλώνει την πολιτιστική ιστορία των νησιών του Αιγαίου λίγο μετά την ανακήρυξη του νεαρού ελληνικού κράτους.

Τα νησιά αυτά ζούσαν σε πλήρη αυτονομία, καθώς, εκτός της Σάμου, που είχε τούρκο διοικητή, και της Ρόδου, τα υπόλοιπα δεν είχαν ενταχθεί στο ελληνικό κράτος, διαφεντεύονταν από ντόπιους και ζούσαν από το εμπόριο, την κτηνοτροφία και τις μικρές καλλιέργειες. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον οι πειρατές ήταν κατά κάποιον τρόπο μια «ανεξάρτητη αρχή», κάτι ανάλογο με τους ληστές στην ορεινή Ελλάδα. Πολεμούσαν τους Τούρκους, κυνηγούσαν τα εμπορικά πλοία και ζούσαν ελεύθεροι.

Βία, φονικά, λαγνεία, όπιο

Ο βίος και η πολιτεία του Γεωργίου Νέγρου ήταν γεμάτα περιπέτειες, αμαρτίες, βία, φονικά, λαγνεία, λάφυρα, όπιο, γυναίκες, τραγούδια και μοναξιά. Ο θρύλος τον θέλει να κάνει αταξίες, ο δάσκαλος-παπάς αποφασίζει να τον τιμωρήσει κόβοντάς του το δάχτυλο και ο πατέρας του μικρού Γεωργίου σφάζει τον παπά, παίρνει την οικογένειά του και φεύγει μακριά.

Στην πραγματικότητα, ο Γ. Νέγρος μεγάλωσε στη Σάμο και στη νεανική του ηλικία υπηρέτησε το διεφθαρμένο σύστημα του νησιού ληστεύοντας καραβάνια. Θα θεωρήσει ότι τον αδίκησαν και θα πάρει των ομματιών του. Θα γίνει πειρατής. Θα τον προδώσουν συντοπίτες του, θα συλληφθεί, θα κάνει φυλακή δώδεκα μήνες, οπότε και θα δραπετεύσει. Θα συγκεντρώσει γύρω του διαλεχτά παλικάρια από διάφορα νησιά και έκτοτε θα ζει στη θάλασσα κουρσεύοντας καράβια. Η αφήγηση του Ρόμβου ξεδιπλώνεται αναλυτικά μήνα με μήνα παρακολουθώντας τις περιπέτειες του Νέγρου και του τσούρμου του.

Η πειρατική ζωή δεν θα μπορούσε να είναι ενάρετη, αν και ο πειρατής Νέγρος εμφανίζεται να λέει «ποτές δε μ' άρεζε να χύνω αίμας και αν ήμαι εγκληματίας τούτο εγίνηκε δίχως να το έχω επιθυμήσει, για κάποιους σαν και δαύτους έγινα» αναφερόμενος σε ανθρώπους που τον αδίκησαν. Εν τούτοις στην πορεία των αφηγήσεών του φαίνεται πολλές φορές να προβαίνει σε βίαια φονικά και άλλοτε να μην παρεμβαίνει όταν το τσούρμο του αφήνιαζε και προχωρούσε σε ομαδικές σφαγές, με θύματα κυρίως τα πληρώματα στα πλοία που κούρσευαν. Το αίμα αυτό θα τον συνοδεύει σε όλη του τη ζωή.

Λίγο πριν από το τέλος της πειρατικής του περιπέτειας θα πει: «Την ψυχή μου κατατρώνει το σαράκι οπού δεν ημπορέσα να αποφύγω και ν'αβαράρω όλα εκείνα τα φονικά και στοχάζομαι ότι ποτές δε θα ξαναβρώ γαλήνη. Το αίμας έχει πέσει απάνω μου. Και τες νύχτες δεν ημπορώ να κλείσω

μάτι, όλοι εκείνοι οι αποθαμένοι βρουκολακιάζουν και απερνούν από εμπρός μου σα σκιές. Ηναι γεννήματα της νύχτας, με ζώνουν ολούθε και κράζουν».

Ο Τέος Ρόμβος γράφει γοητευμένος από τη ζωή των πειρατών, από την ελεύθερη και χωρίς περιορισμούς ζωή τους, καθώς του θυμίζει τα κοινόβια, τις τρέλες, την ελευθεριακή ζωή των μεταπολιτευτικών χρόνων. Αν παράτησε τους αναρχικούς και τα στέκια τους ήταν επειδή διαφωνούσε με τη βία που εξέθρεψε αυτός ο χώρος. Αυτή τη βία που συναντά και στους πειρατές θα την αρνηθεί και πάλι: «Χρειάστηκαν έρευνες πολλές και άπειρα διαβάσματα και στοχασμοί ώσπου να κατανοήσω και να συμπεράνω κάτι που ίσως όλοι εσείς το ξέρατε από την αρχή: ότι η προσωπική και η κοινωνική απελευθέρωση μπορεί να είναι τα ζητούμενα αλλά και γω σαν έλλογο ον δεν δύναμαι να εξωραϊζώ και να εγκωμιάζω τη βία και το έγκλημα».

Ενα από τα πιο ενδιαφέροντα κομμάτια της αφήγησης του Γιώργου Νέγρου είναι εκείνο που αναφέρεται στην εμπορική ζωή της Ερμούπολης. Λιμάνι όπου σωρεύονταν κάθε καρδιάς καρύδι, «φάτσες σκοτεινές, μούτρα ανθρώπων φερμένων από τα τετραπέρατα της Ασπρης Θάλασσας, εις το βλέμμα των, το θωρείς, έχουν πράξη αιώνων από αλισβερίσια», έμποροι παραδόπιστοι, οθωμανοί σωματέμποροι, κιβδηλοποιοί, έμποροι όπλων, άνθρωποι έτοιμοι να εγκληματήσουν, κλέφτες, νταβατζήδες, κιουτζέκια, μπαμπέσηδες και ρουφιάνοι. Περιγράφει πολύ όμορφα πώς διασκέδαζαν στους πάνω μαχαλάδες της Ερμούπολης, στο καφενέ «Σαράντα Δράκοι» του μπάρμπα Γιαννούλη του Ξυπόλυτου, τις συνήθειες και τα τραγούδια τους - ο ίδιος ο Γ. Νέγρος έπαιζε κάποιο έγχορδο -, πώς έφτιαχναν τις ουσίες, το παυσίλυπο, τη θεριακή κτλ.

Ο «μύθος» και η γλώσσα του

Η μοίρα των πειρατών ήταν προδιαγεγραμμένη. Οι βασιλικές κορβέτες «Λουδοβίκος», «Οθωνας» και «Αμαλία» μαζί με πλοία γαλλικά, αγγλικά, ακόμη και αμερικανικά, είχαν τεθεί στο κυνήγι τους. Τα πρώτα ατμοκίνητα σιδερένια πλοία αρμένιζαν στο Αιγαίο και ήταν δύσκολο να τα ανταγωνιστούν τα περήφανα ξύλινα σκαριά των πειρατών. Την 9η Σεπτεμβρίου 1851, κατόπιν προδοσίας, ο Γιώργος Νέγρος και οι πιστοί του σύντροφοι θα εγκλωβιστούν στους Φούρνους, κοντά στο αγαπημένο του νησί, τη Σάμο, και θα πέσουν μαχόμενοι. Η αφήγηση του συγγραφέα θα κλείσει με αναφορά σε διάφορες πηγές και τον «μύθο» που ακολούθησε τον θάνατο του διαβόητου πειρατή.

Κείμενο ελεγειακό, προσωπικό, γοητευτικά γραμμένο, με φροντίδα στη γλώσσα, όπου εκατοντάδες λέξεις και εκφράσεις που δεν είναι πλέον σε χρήση κοσμούν την αφήγηση (εγιαλώσαμε, αναρίφνητα, μεληδόν, ελευθεροκοινωνήσαμε, αρμυροθρεμμένοι κ.ά.), το πεζογράφημα του Τέου Ρόμβου έχει προσωπικότητα και μια λογοτεχνική αυταξία πολύ πέρα από το ιστορικό ή πολιτιστικό ενδιαφέρον που φανερώνει με την πρώτη ματιά.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΙΑΣΚΟΖΟΣ, ΤΟ ΒΗΜΑ, 23/09/2012